

Eleonóra Matoušková

SPOTREBA POTRAVÍN V SR A ICH KVALITA¹

Abstract: *The main goal of agricultural production is to secure the provision of sufficient quantity of good quality, health-friendly foodstuffs to nourish the population. The paper deals with the question of the quantity and structure of consumption, consumer expenditures for foodstuffs in Slovakia and EU-15. In Slovakia the expenditures spent on the purchase of foodstuffs are double of EU-15. On the basis of the comparison of the quantity of individual categories of foodstuffs consumed with suggested quantities we conclude that eating habits of the Slovak population as well as those of EU-15 population are not healthy.*

Key words: *consumption habits, consumption expenditures on foodstuffs, suggested daily consumption of foodstuffs, health standards*

JEL: Q 11, Q 13, Q 19

Úvod

Potraviny patria medzi nevyhnutné statky, ktoré uspokojujú základné potreby obyvateľstva. Preto hlavným cieľom poľnohospodárskej výroby je zabezpečiť dostatočné množstvo kvalitných, zdraviu neškodných potravín pre výživu obyvateľstva. Zdravé, kvalitné potraviny sú v súčasnosti požiadavkou väčšiny spotrebiteľov. V otázke zdravia obyvateľstva zohráva veľmi významnú úlohu nielen kvalita potravín, ale aj ich množstvo a racionálna skladba. Kým v chudobných, nerozvinutých krajinách je prioritným problémom nedostatok potravín pre výživu obyvateľstva, vyspelé krajiny sveta sa vyznačujú nadmernou spotrebou, nevhodnou štruktúrou a nutričnou hodnotou konzumovaných potravín, pričom problém nie je vo väčšine prípadov v nedostatku finančných prostriedkov. Cieľom tohto článku je preto na základe analýzy veľkosti a štruktúry spotreby potravín v SR a v krajinách EÚ-27, výšky spotrebiteľských výdavkov na nákup potravín a ich zdravotnej bezpečnosti posúdiť rozdiely v spotrebe, v stravovacích návykoch a výdavkoch na potraviny v SR a v EÚ-27.

¹Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0440/10: Makroekonomické aspekty globálnej finančnej krízy a svetovej hospodárskej recesie (s dôrazom na Slovensko a eurozónu).

1 Výdavky domácností na nákup potravín v SR a v EÚ

Spotrebné výdavky domácností predstavujú rozhodujúcu časť agregátnych výdavkov vo väčšine krajín. Závisia v značnej miere od vývoja HDP. Napriek tomu, aj pri výraznejších výkyvoch HDP sú výkyvy spotrebných výdavkov spravidla miernejšie než zmeny HDP. Výraznejší prepád v spotrebných výdavkoch však môže prostredníctvom poklesu agregátnych výdavkov viesť k poklesu výroby a zamestnanosti. [4]

Vývoj spotrebných výdavkov domácností všeobecne, a teda aj v SR, môže byť ovplyvnený celým radom faktorov:

- vývojom nezamestnanosti, resp. zmeny zamestnanosti,
- vývojom nominálnych, resp. reálnych príjmov,
- zmenou cenovej hladiny,
- reálnymi, resp. očakávanými zmenami menového kurzu,
- zmenami v rozdeľovaní dôchodkov,
- zmenami bežných výdavkov domácností,
- daňovými zmenami v oblasti priamych aj nepriamych daní, reformou zdravotníctva, školstva, dôchodkovou reformou, sociálnou reformou,
- rozširovaním poskytovania rôznych druhov spotrebných úverov domácnostiam komerčnými bankami a pod.

Podiel spotrebných výdavkov domácností na HDP v SR dosahuje dlhodobo hodnoty na úrovni okolo 51 – 52 % (v roku 2008 to bolo 52 %). Podobná situácia je aj v ČR, kde podiel spotrebných výdavkov domácností na HDP v roku 2008 predstavoval 48,9 %. Tento podiel je však nižší ako za priemer krajín EÚ-27, v ktorých dosahuje hodnotu 56,7 % (v roku 2008).

Skúmanie spotrebných výdavkov domácností je dôležité nielen z hľadiska ich veľkosti, ale aj ich štruktúry. Aj keď v správaní sa jednotlivých domácností jestvujú určité špecifiká, napriek tomu v ňom môžeme zaznamenať určitú pravidelnosť.

Na pravidelnosť v správaní sa domácností poukázal v 19. storočí pruský štatistik E. Engel, ktorý svoju štúdiu o rodinných rozpočtoch vydal v roku 1857 a doplnil v roku 1895. Formuloval zákon, že čím je jedinec, rodina alebo národ chudobnejší, tým väčšie percento svojich príjmov musí použiť na zachovanie svojej fyzickej existencie, pričom najväčší podiel príjmov vynakladá na potraviny. E. Engelovi sa pripisuje aj formulácia ďalších zákonov, napr.: podiel výdavkov venovaných na ošatenie je stále približne rovnaký bez ohľadu na výšku príjmu, podiel výdavkov na bývanie, kúrenie a osvetlenie sa nemení bez ohľadu na výšku príjmov, a napokon štvrtý zákon: podiel ostatných výdavkov (na vzdelanie, zdravotníctvo a pod.) s rastúcim príjmom rastie. E. Engel však tieto ďalšie tri tvrdenia na rozdiel od prvého neprezentoval ako zákony. Výsledky jeho prieskumov ho neoprávňovali na to, aby tieto relácie chápal ako stále a všeobecne platné. Závery tohto skúmania sú v ekonomickej teórii známe ako Engelove vzory spotrebného správania sa. Vyplýva

z nich úzka väzba medzi veľkosťou príjmu a možnosťou uspokojenia „vyšších“ potrieb, resp. tvorby úspor. [4]

Zo skúmania štruktúry spotrebných výdavkov v SR vyplýva, že najväčšiu položku v roku 2008 tvorili výdavky na potraviny, nápoje a tabak (27,5 %), ďalej nasledovali výdavky na bývanie (22,2 %) a tretiu najvyššiu položku predstavovali výdavky na dopravu (9,6 %).

Tab. č. 1

Vývoj príjmov a výdavkov domácností SR spolu, spotrebných výdavkov a výdavkov na potraviny (v %)

Príjmy a výdavky podľa klasifikácie COICOP	Index 2005/04	Index 2006/05	Index 2007/06	Index 2008/07
Čisté peňažné príjmy	104,0	113,8	112,0	109,8
Čisté peňažné výdavky	104,2	114,7	109,0	107,6
Spotrebné výdavky	104,3	113,2	108,4	106,7
Potraviny a nealkoholické nápoje	102,2	106,7	106,5	106,2
Podiel potravín, nápojov a tabaku na spotrebných výdavkoch	r. 2005	r. 2006	r. 2007	r. 2008
Potraviny a nealkoholické nápoje	26,3	24,8	24,5	24,6
Alkoholické nápoje a tabak	3,0	2,9	2,9	2,9

Prameň: Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v SR 2004 – 2009. Nové Zámky: CROCUS, 2004 – 2009.

S rastom čistých peňažných príjmov v sledovaných rokoch v SR rástli aj čisté peňažné výdavky domácností. Približne rovnakým tempom ako rástli čisté peňažné výdavky rástli aj celkové spotrebné výdavky. Pritom možno konštatovať, že výdavky spotrebiteľov na potraviny a nealkoholické nápoje sa zvyšovali pomalšie než celkové spotrebné výdavky (o 6,5 % v roku 2006, resp. 0,5 % v roku 2008).

Podiel potravín a nealkoholických nápojov na spotrebných výdavkoch sa v priebehu rokov 2004 – 2008 mierne znižoval a v roku 2008 predstavoval 24,6 %. Napriek tomuto pozitívnemu trendu je podiel výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje v SR stále výrazne vyšší než v krajinách EÚ. Svedčí to o stále nízkych čistých peňažných príjmoch obyvateľov SR v porovnaní s priemerom krajín EÚ-15, resp. EÚ-27. V krajinách EÚ obyvateľstvo vynaloží na nákup potravín v priemere 12 % zo svojich spotrebiteľských výdavkov. Na Slovensku je táto hodnota 2-krát vyššia (24,6 %).

Z hľadiska štruktúry výdavkov na potraviny najvyššiu položku tvorili v roku 2008 výdavky na mäso a mäsové výrobky (26,7 %). Výdavky na chlieb a obilniny predstavovali 20 % a na mlieko, syry a vajcia 18,4 %. Na cukor, džem, med, sirupy, čokoládu a cukrovinky slovenské domácnosti vynaložili 9,1 % z výdavkov na potraviny, na zeleninu len 8,1 % (vrátane zemiakov) a na ovocie 6,6 %. Najmenej výdavkov, len 3,2 %, išlo na nákup rýb a rybiech výrobkov.

Podiel výdavkov na potraviny na celkových spotrebných výdavkoch v ČR (v %)

	2005	2006	2007	2008
Spotrebné výdavky spolu	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho:				
- za potraviny a nealkoholické nápoje	20,6-	20,1	20,1	20,1

Prameň: Zpráva o stavu zemědělství ČR za roky 1996 – 2005. Praha: Profi Press, 1996 – 2005; Zemědělství 2006 – 2009; Statistická ročenka ČR 2009.

Podobný vývoj ako v SR sa zaznamenal aj v ekonomike ČR. Podiel výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje sa v priebehu sledovaných rokov postupne znižoval, v roku 2006 dosiahol úroveň 20,1 % a na tejto úrovni sa udržiava aj v súčasnosti. V porovnaní so SR je podiel týchto výdavkov nižší, ale naďalej dosahuje vyššiu úroveň ako v krajinách EÚ-15, ako aj v porovnaní s priemerom krajín EÚ-27 (16,6 %). Vyšší podiel výdavkov než v ČR a najvyšší v rámci krajín EÚ majú v Litve (35,4 %) a v Estónsku. Naopak, najnižší podiel výdavkov na potraviny, nealkoholické nápoje a tabak má Veľká Británia (13,1 %), Rakúsko a Holandsko.

2 Spotreba potravín v SR a v EÚ

V predreformnom období sa celková spotreba potravinárskych výrobkov v SR vyznačovala vysokým príjmom kalórií a nedostatočnou nutričnou hodnotou spotrebúvaných potravín. Ovplyvňovali to aj nesprávne stravovacie odporúčania „kompetentných“, ako napr. konzumovať aspoň jedno vajce denne alebo tvrdenie, že „banány sú pochutiny s malým obsahom vitamínov“. Na začiatku transformácie ekonomiky po roku 1989 v dôsledku liberalizácie cien došlo k prudkému nárastu cien potravín (ako aj ďalších tovarov), čo viedlo k poklesu kúpyschopnosti obyvateľstva. To spôsobilo zmenu v spotrebiteľskom správaní sa obyvateľstva. Výrazne sa znížila spotreba mäsových výrobkov – z 84 kg v roku 1989 na 66 kg v roku 1997, čo predstavuje pokles zhruba o 22 %. Spotreba mlieka a mliečnych výrobkov v rovnakom období poklesla z 253 kg na 162 kg, čiže približne o 36 %. Okrem zníženia spotrebúvaného množstva uvedených potravín došlo zároveň k substitúcii drahších, kvalitnejších, predovšetkým mäsových výrobkov menej kvalitnými a lacnejšími. V dôsledku toho sa dovtedy aj tak pomerne nepriaznivá štruktúra spotreby potravín ešte zhoršila.

Na základe zmeny správania sa spotrebiteľov v rokoch 1989 až 1997 môžeme vymedziť štyri skupiny produktov:

- produkty, pri ktorých nastal výrazný pokles v spotrebe (hovädzie mäso, mlieko a mliečne produkty);
- produkty, ktorých spotreba mierne poklesla (bravčové mäso, ryby, vajcia, cukor);

- produkty s takmer nezmenenou výškou spotreby (zemiaky, zelenina, strukoviny);
- produkty, ktorých spotreba vzrástla (hydina, tropické ovocie, rastlinné oleje).

Tab. č. 3

Spotreba vybraných druhov potravín na obyvateľa v SR a v EÚ (v kg za rok)

Druh potravín	1995	2000	2008	Odporúčaná dávka potravín	Prípustný interval racionálnej spotreby	Spotreba v EÚ
Mäso spolu	63,7	60,9	58,1	57,3	51,6 – 63,0	87,4
– hovädzie, teľacie		9,3	5,4	17,4		18,0
– bravčové		33,1	32,2	22,2		43,5
– hydina		17,1	19,9	15,0		23,0
Ryby	4,1	4,3	4,8	6,0		25,0
Mlieko a mliečne výrobky	162,4	160,2	151,7	220,0	206,0 – 240,0	243,5
Vajcia (ks)		210	206,0	201,0		246,6
Obilniny v hodnote múky	106,5	98,5	84,3	98,5	94,0 – 103,0	89,4
Tuky spolu	23,9	23,9	23,6	22,0	19,8 – 23,1	-
– maslo	-	2,7	2,2	2,8		4,18
– bravč. masť	-	3,3	3,1	3,0		-
– JRTO	-	17,8	16,6	16,2		19,9
Cukor	-	31,5	28,7	30,9		33,0
Zemiaky	74,3	68,1	55,8	80,6	76,3 – 84,9	80,5
Strukoviny	2,1	1,9	1,7	2,6	2,1 – 3,2	3,9
Zelenina	105,8	94,2	100,7	127,9	116,9 – 138,9	238,9 ²
Ovocie	68,1	56,8	63,3	96,7	86,7 – 106,7	

Prameň: ŠÚ SR, EUROSTAT, OECD, FAOSTAT 2009.

Spotreba mäsa v kilogramoch na obyvateľa za rok v SR v priebehu rokov 1995 – 2008 klesala (na 58,1 kg na obyv. a rok v roku 2008) a priblížila sa hodnote odporúčanej dávky potravín, ktorá je 57,3 kg na obyv. a rok. V porovnaní so spotrebou v EÚ (87,4 kg na obyv. a rok), ktorá vysoko prekračuje odporúčanú dávku spotreby aj prípustný interval racionálnej spotreby mäsa (ten predstavuje 51,6 – 63 kg na obyv. a rok) je situácia v SR priaznivejšia. Negatívnym javom v štruktúre spotreby mäsa v SR je však vysoký podiel spotreby bravčového mäsa (32 kg na obyv. a rok), kým odporúčaná dávka je 22,2 kg na obyv. a rok. Ešte vyššia úroveň spotreby bravčového mäsa je v krajinách EÚ, ktorá dosahuje až 43,5 kg na obyv. a rok. Naopak, v SR nízku úroveň dosahuje spotreba hovädzieho a teľacieho mäsa (len 5,4 kg na obyv. a rok), kým odporúčaná spotreba je 17,4 kg na obyv. a rok. Racionálnu dávku spotreby prekračuje v SR tiež spotreba hydiny (19,9 kg na obyv. a rok), rovnako ako aj v krajinách EÚ (až 23 kg na obyv. a rok), pričom odporúčané množstvo je len 15 kg na obyv. a rok.

²Ovocie a zelenina spolu; EÚ-15.

Veľmi nízka je v SR spotreba mlieka a mliečnych výrobkov, a to 151,7 kg na obyv. a rok oproti odporúčaniam na úrovni 220 kg na obyv. a rok, zemiakov (55,8 kg na obyv. a rok namiesto 80,6 kg), zeleniny (100,7 kg na obyv. a rok namiesto 127,9 kg) a ovocia (63,3 kg na obyv. a rok namiesto 96,7 kg). Spotreba uvedených druhov potravín je v priemere krajín EÚ priaznivejšia (zelenina, zemiaky, ovocie). Naopak, nepriaznivejšie hodnoty v krajinách EÚ v porovnaní so SR, ako aj s odporúčanými dávkami spotreby dosahuje spotreba mäsa spolu a vajec. Vyššia spotreba pre obyvateľov SR sa odporúča aj v prípade obilnín, strukovín a rýb. Pozitívom za posledný rok je výraznejší nárast spotreby zeleniny v SR (o 10,6 kg na obyv. a rok oproti roku 2007). Bolo by žiaduce, aby sa tento trend naďalej udržoval.

Medzi členskými krajinami EÚ však existujú značné rozdiely v spotrebe jednotlivých druhov potravín, ktoré sú obvyčajne spojené s lokálnou produkciou a zvyklosťami obyvateľstva. Z nepriaznivých stravovacích tendencií je to napríklad vysoko nadmerná spotreba bravčového mäsa v Španielsku (60,9 kg na obyv.), masla v Litve (8,4 kg na obyv.), cukru v Estónsku (54,8 kg na obyv.). Vysoko nadpriemernú spotrebu si zachováva Írsko v spotrebe zemiakov (123,1 kg na obyv.). Pozitívom je na druhej strane vysoká spotreba rýb v Portugalsku (55,3 kg na obyv.), ktorá niekoľkonásobne prekračuje odporúčanú dávku. Otázkou (pre inú vednú oblasť) zostáva, či takáto nadmerná spotreba rýb je ešte stále priaznivou skutočnosťou. Grécko značne prekračuje odporúčania v spotrebe rastlinných tukov (ide zrejme predovšetkým o olivový olej) a Litva v spotrebe syrov a tukov.

Tab. č. 4

Spotreba potravín v ČR (v kg na obyv. a rok)

Potravinová skupina	1996	2000	2004	2005	2007
Mäso spolu	85,3	79,4	80,5	81,4	81,5
– hovädzie, teľacie	18,5	12,3	10,3	9,9	10,8
– bravčové	49,2	40,9	41,5	41,0	42,0
– hydina	13,6	22,3	25,3	26,1	24,9
Ryby	5,2	5,4	5,5	5,6	5,8
Mlieko a mliečne výrobky	199,2	214,1	230,0	238,2	244,6
Vajcia (ks)	276	275	247	246	252
Maslo	4,2	4,1	4,6	4,7	4,2
Masť	5,2	4,8	4,7	4,9	4,7
Rastlinné tuky a oleje	15,8	16,3	16,0	16,1	16,3
Cukor	39,5	36,1	42,6	40,5	37,2
Obilniny spolu v hodnote zrna	-	136,3	142,4	136,7	147,6
Zemiaky	77,2	77,0	73,0	73,0	69,5
Strukoviny	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
Zelenina spolu	79,5	82,9	77,8	81,0	82,7
Ovocie spolu	73,5	75,0	83,8	80,5	85,4

Prameň: Zpráva o stavu zemědělství ČR za roky 1996 – 2006. Praha: Profi Press, 1996 – 2006; Statistická ročenka ČR 2009; www.czso.cz/csu

V ČR odporúčanú dávku spotreby prekračuje spotreba mäsa spolu (81,5 kg na obyv. a rok namiesto 57,3 kg), z toho najmä bravčového (42 kg na obyv. a rok namiesto 22,2 kg) a hydiny (24,9 kg), kým spotreba hovädzieho a teľacieho mäsa je podobne ako v SR nízka (len 8,8 kg na obyv. a rok namiesto 17,4 kg). Taktiež v ČR úroveň racionálnej dávky spotreby presahuje konzumácia cukru (37,2 kg na obyv. a rok namiesto odporúčaným 30,9 kg). Vyššie ako v SR, aj keď stále nedostačujúce hodnoty, dosahuje v ČR konzumácia ovocia, kým v SR zasa spotreba zeleniny. Obidve krajiny sa pritom nachádzajú pod hodnotou odporúčanej racionálnej úrovne spotreby zeleniny a ovocia.

Tab. č. 5

Ponuka a dopyt, domáca produkcia a domáca spotreba základných poľnohospodárskych výrobkov v SR v hospodárskom roku 2008 – 2009 (v tis. t)

Druh výrobku	Ponuka	Dopyt	Rozdiel	Domáca produkcia	Domáca spotreba	Podiel d.p. k d.s. (%)
Obilniny spolu	5 256	4 061	1 194	4 137	2 844	145,5
Pšenica	2178	1 770	408	1 820	1 164	156,4
Jačmeň	1 023	869	155	891	686	129,9
Kukurica na zrno	1 845	1 274	572	1 261	866	145,6
Zemiaky	307	307	0	245	305	80,6
Repka	427	427	0	424	230	184,5
Slničnica	195	194	1	192	80	240,4
Strukoviny	32	31	1	18	24	75,0
Ovocie ³	219	219	0	75	146	51,4
Zelenina	581	581	0	333	462	72,1
Hovädzie mäso	38,2	37,6	0,6	28,6	23,8	120,0
Bravčové mäso	211,9	209,6	2,3	99,7	175,7	56,7
Ovčie mäso	1,2	1,2	0	1,2	0,4	269,6
Hydinové mäso	138,1	132,0	6,1	75,1	103,0	72,9
Kravske mlieko	1 435	1 396	39,5	1 057,2	805,8	131,3
Vajcia (tis. ks)	1 324 957	1 307 848	17,1	1 091,6	1 018,0	107,2

Prameň: Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v SR 2009. Nové Zámky: Crocus, 2009; vlastné spracovanie.

V prípade rastlinných komodít v SR pokryla produkcia z domácich zdrojov spotrebu pšenice, jačmeňa, kukurice na zrno, repky olejnej a slnečnice. Na dovoz bola SR odkázaná v komoditách, ako ovocie mierneho pásma, zelenina, strukoviny, zemiaky. Pokles produkcie zemiakov je ovplyvnený stále nižšími zberovými plochami zemiakov. Produkcia strukovín je nízka z dôvodu ich nízkej humánnej spotreby. Medziročne sa výrazne zvýšila produkcia obilnín (asi o 1 400 tis. t) a kukurice na zrno. Spotreba obilnín na humánnu výživu tvorila 22 % z celkovej jej ponuky. Ponuka slnečnice, repky, pšenice a kukurice prevyšovala domáci dopyt. Spotreba na nepotravinárske použitie sa opätovne zvýšila pri repke, pšenici a kukurici v súvislosti s rastom dopytu po surovinách na energetické využitie.

³Ide o ovocie mierneho pásma.

Domáca produkcia živočíšnych komodít nasýtila domácu spotrebu v prípade hovädzieho mäsa, ovčieho mäsa, kravského mlieka a vajec. Produkcia bravčového a hydinového mäsa nezabezpečila domácu spotrebu, čím je SR odkázaná na dovoz.

3 Bezpečnosť a kvalita potravín

Zabezpečenie kvalitných a bezpečných, zdraviu neškodných potravín je nevyhnutnou požiadavkou každého spotrebiteľa. Kompetentné kontrolné orgány všetkých členských krajín monitorujú, kontrolujú a overujú, či prevádzkovatelia dodržiavajú stanovené požiadavky na bezpečnosť potravín vo všetkých stupňoch výroby, spracovania, distribúcie a predaja. Kontrola potravín a krmív po legislatívnej stránke je v SR právne upravená v zákone NR SR č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov a zákonom NR SR č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti. Úradnú kontrolu potravín v SR vykonávajú orgány potravinového dozoru v pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva SR, predovšetkým Štátna veterinárna a potravinová správa SR. V roku 2008 kontrolná činnosť bola zameraná na bezpečnosť potravín v celom potravinovom reťazci od prvovýrobcov až po maloobchod, na odhaľovanie falšovania potravín a zavádzanie spotrebiteľov, dovoz potenciálne rizikových potravín z tretích krajín a nesprávne označené potraviny.

Tab. č. 6

Výsledky úradnej kontroly potravín v SR v roku 2007

	Primárni výrobcovia	Výrobcovia a baliarne	Distribútori a dopravcovia	Maloobchod	Výrobcovia predávajúci na maloobch. báze	Spolu
Počet objektov	1 757	1 972	1 387	16 569	534	22 219
Počet kontrolovaných objektov	788	2 075	1 394	15 577	528	20 362
Počet kontrol	867	5 064	4 095	26 038	870	36 934
Počet objektov s nedostatkami	147	1 124	491	7 265	242	9 269

Prameň: Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v SR 2008. Nové Zámky: Crocus, 2008.

V záujme ochrany zdravia spotrebiteľov bolo v roku 2008 vykonaných 52 917 kontrol v 19 355 objektoch. Zistených bolo 6 635 objektov s nedostatkami, a to najmä v oblasti celkovej hygieny, označovania, celkovej výrobnjej praxe, zloženia

potravín, kontaminantov (prítomnosť nežiaducich látok) a iné nedostatky. Celkovo 1052 (4,3 %) vzoriek nevyhovovalo požiadavkám Potravinového kódexu SR alebo iným záväzným predpisom. Najviac nevyhovujúcich výrobkov bolo zistených pri mäsových výrobkoch (8,1 %), víne (183, t. j. až 24,3 % z dôvodu jeho nízkej kvality), mlieku a mliečnych výrobkoch (13,3 %), čokoláde a cukrovinkách (9,8 %), trvanlivom pečive (9,3 %), spracovanom ovocí a spracovanej zelenine (54, t. j. 4,8 %), mede (11,6 %), nealkoholických nápojoch (50, t. j. 3,7 %) a nespracovaných produktoch rybolovu (9,2 %). V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa zlepšila kvalita a zdravotná neškodnosť výrobkov o 0,62 p. b. Takisto sa v roku 2008 uskutočnili prehliadky jatočných zvierat a kontrola mäsa, surového mlieka z chovov, rizikového materiálu z jatiek, ako aj domácich zabíjačiek. Orgány verejného zdravotníctva (regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR) v pôsobnosti MZ SR vykonávali úradnú kontrolu potravín v oblasti výroby a uvádzania na trh potravín, potravinových zložiek, obalov a materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami. Vykonali 35 119 kontrol v 31 245 potravinárskych prevádzkach vrátane zariadení spoločného stravovania, pričom z laboratórne vyšetrených vzoriek potravín 1 508 vzoriek (4,3 %) nevyhovovalo legislatívne stanoveným požiadavkám. Pozornosť bola zameraná predovšetkým na epidemiologicky rizikové druhy potravín a hotové pokrmy v zariadeniach spoločného stravovania.

Záver

Aj keď sa podiel spotrebných výdavkov domácností na HDP v SR zvyšuje (predstavuje približne 52 %), stále je táto hodnota nižšia ako v priemere EÚ-27 (približne 57,6 % v roku 2008). S postupným rastom čistých peňažných príjmov sa zvyšovali celkové spotrebné výdavky obyvateľstva, ako aj výdavky spotrebiteľov na nákup potravín a nealkoholických nápojov. Pretrvávajúcou nepriaznivou skutočnosťou pre slovenské domácnosti sú dvojnásobne vyššie výdavky na nákup potravín v SR než v EÚ. Príčinou sú stále nízke čisté peňažné príjmy obyvateľstva SR.

Ani štruktúra spotreby potravín v SR nie je z hľadiska odporúčanej dávky racionálnej spotreby potravín priaznivá, podobne ako v ČR. Napriek tomu je v tomto smere situácia lepšia ako v priemere krajín EÚ-27, kde dochádza k nadspotrebe niektorých druhov potravín (najmä mäsa, vajec, tukov). Táto negatívna skutočnosť je prejavom neracionálnej, pre zdravie človeka neprospešnej skladby spotreby potravín obyvateľstva EÚ.

Toto tvrdenie o nadspotrebe v krajinách EÚ nie je možné však úplne zovšeobecňovať, pretože stravovacie návyky, a teda aj spotreba jednotlivých druhov potravín, sú v rámci krajín EÚ-27 veľmi rozdielne. Paradoxom je aj skutočnosť, že napriek nepriaznivejšej štruktúre spotreby potravín v rámci EÚ-27 v porovnaní so spotrebou v SR je zdravotný stav obyvateľstva vo väčšine týchto krajín (najmä v pôvodnej EÚ-15) priaznivejší.

Literatúra

- [1] Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v SR 1996 – 2009. Nové Zámky: CROCUS, 1997 – 2009.
- [2] Zemědělství 2002 – 2009. Praha: Profi Press, 2002 – 2009.
- [3] Zpráva o stavu zemědělství ČR za roky 1996 – 2005. „Zelená zpráva“. Praha: Profi Press, 1997 – 2006.
- [4] ROZBORILOVÁ, D.: *Teórie spotreby, úspor, investícií a vládnych výdavkov*. Bratislava: IURA EDITION 2005.
- [5] www.statistics.sk
- [6] Vestník MP SR, roč. XXXI, čiastka 22, s. 1 – 3, december 1999.
- [7] www.czso.cz/csu
- [8] GRZNÁR, M.: *Trh potravín a jeho fungovanie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2004. ISBN 80-225-2156-6.
- [9] GRZNÁR, M. a kol.: *Podnikanie v agropotravinárstve*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2005.